

ОД ЈЕЗИЧКОГ ОСЈЕЋАЈА ДО ПРАВИЛНОГ
ИЗГОВОРА
УСВАЈАЊЕ АКЦЕНАТСКОГ СИСТЕМА
СТАНДАРДНОГ СРПСКОГ ЈЕЗИКА У НАСТАВИ У
ИНОСТРАНСТВУ

Весна Крајишник

Филолошки факултет

Центар за српски као страни језик

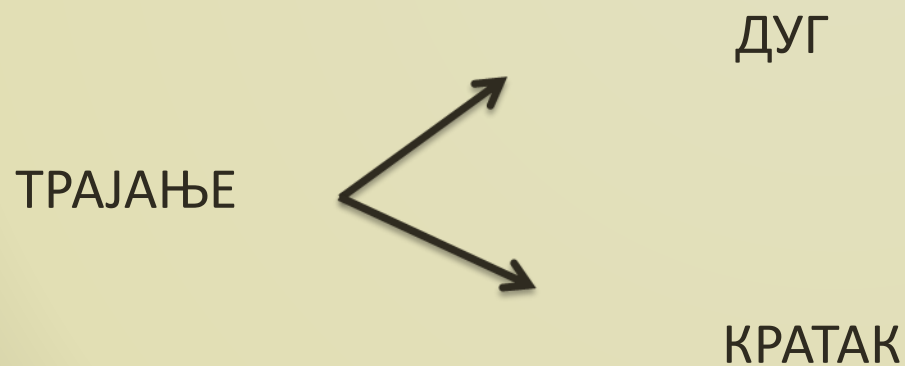
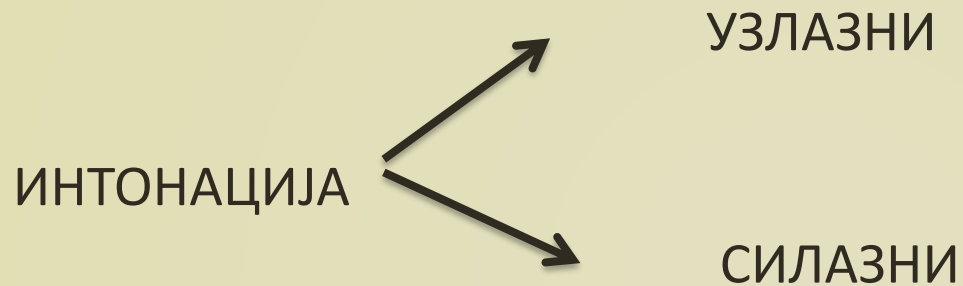
ШТА ЈЕ АКЦЕНАТ?

lat. *accentus* - ad (према) + *cantus* (песма)
фонетско истицање слога постигнуто
одређеним артикулационим процесима
којима се велика количина фонационе струје
концентрише на појединим дијеловима
исказа. Удар фонационе струје концентрисан
на слогу назива се иктус. То је експираторни
акценат и најчешћи је тип акцента у свјетским
језицима, али није једини. Иктусу се могу
додати и други елементи, као што су трајање и
тон.

- За српски језик карактеристичан је тонски акценат. Он је архаичнији облик акцента и сматра се да га је експираторни акценат углавном замијенио у другим језицима.
- Поред српског, у индоевропској језичкој породици тонски акценат имају још литвански и скандинавска група језика, а ван индоевропске породице језика кинески и малајско-полинезијска група језика.

СРПСКИ КЊИЖЕВНИ АКЦЕНАТ

СРПСКИ КЊИЖЕВНИ АКЦЕНАТ

ДУГОУЗЛАЗНИ

ДУГОСИЛАЗНИ

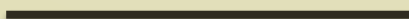
КРАТКОУЗЛАЗНИ

КРАТКОСИЛАЗНИ

НЕАКЦЕНТОВАНА ДУЖИНА

СРПСКИ КЊИЖЕВНИ АКЦЕНАТ

- НОСИОЦИ АКЦЕНТА:

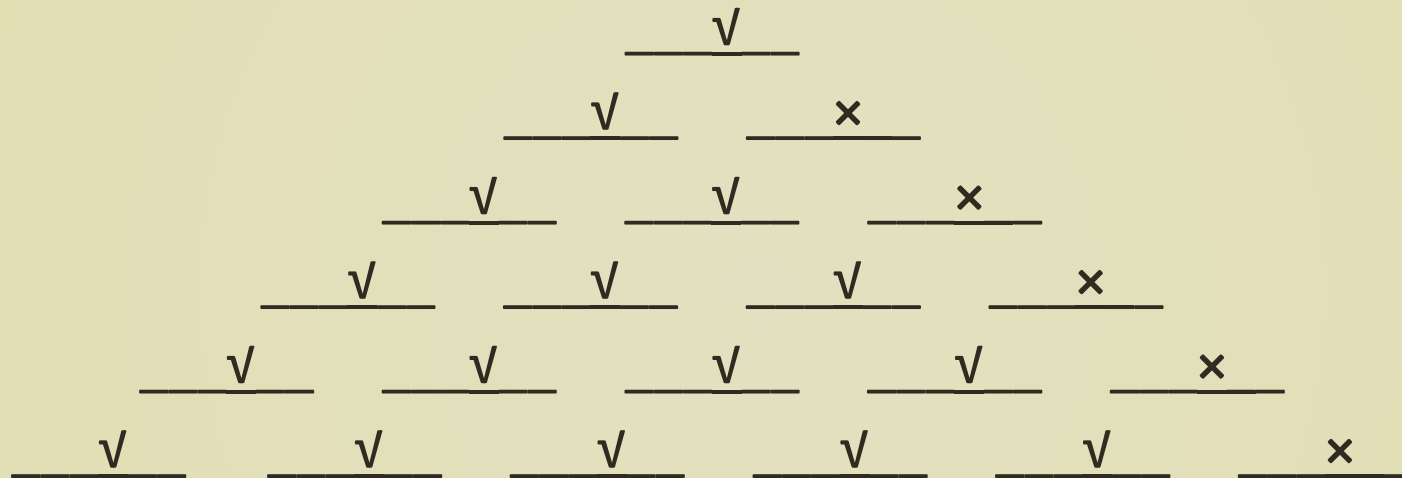
а е и о у р

- ЈЕДНА РИЈЕЧ – ЈЕДАН АКЦЕНАТ*
- ЕНКЛИТИКЕ И ПРОКЛИТИКЕ НЕМАЈУ АКЦЕНАТ
- АКЦЕНТИ СЕ НЕ ОБИЉЕЖАВАЈУ У ТЕКСТУ
- АКЦЕНАТ И НЕАКЦЕНТОВАНА ДУЖИНА МОГУ ДА МИЈЕЊАЈУ ГРАМАТИЧКУ И СЕМАНТИЧКУ ВРИЈЕДНОСТ РИЈЕЧИ
- ТРИ ФАЗЕ У УЧЕЊУ АКЦЕНАТА:
 - 1. МЈЕСТО АКЦЕНТА
 - 2. ДУЖИНА АКЦЕНТА
 - 3. ИНТОНАЦИЈА

ЗНАЧАЈ АКЦЕНТА

- дају мелодију језику
- имају комуникативну вриједност у наглашавању дијела реченице:
 - **To** сам рекла Милану.
 - То сам рекла **Милану**.
- мијењају семантичку вриједност ријечи:
 - Кàдā? – кáда, пàс – пâс, грâд – грàд, Лíка – лђка, лрк - лћк,
- сèдети – сéдети, пàсти - пâсти
- носе граматичку информацију:
- прочĩтā / прњчитā

1. МЈЕСТО АКЦЕНТА У РИЈЕЧИ

1. МЈЕСТО АКЦЕНТА У РИЈЕЧИ

телефон столица авион Београд

телефон **столица** **а**вион **Бео**град

аутобус пријатељица заборавити

ау**то**бус пријате**љ**ица за**бо**равити

историја Марија локомотива путовање

историја **М**арија локомоти**в**а путова**њ**е

2. ДУЖИНА АКЦЕНТА

БА́КА СЕ́КА МАЀ́КА РЕ́КА ЛЊ́К

БА̀БА СЀСТРА МА̀МА РЀЧИЦА ЛЊ̀К

- ЛЊ́ка је кúпио кї́лограм лѣ́ка.
- Зо́ра је стї́гла кад је већ бї́ла зòра.
- Ќва́ птї́ца као да је крї́ла свòја крї́ла.

2. ДУЖИНА АКЦЕНТА

1. Од задатих ријечи изведите нове ријечи тако да се парови разликују по дужини акцента:

мôст

грâд

жăба

пћт

грађевина

зáтвор

пêт

рїба

2. ДУЖИНА АКЦЕНТА

мôст

мòстови

грâд

грăдови

жàба

жа́бац

пíт

пѣт|ћ

грађевина

гра́дити

зáтвор

зàтворен

пêт

пèтица

рїба

рђбњѢк

3. ИНТОНАЦИЈА АКЦЕНТА

RŇKA RŇKY MĪJE

Рáда - Рâдо!	грâд - грáдити
Мáја - Мâјо!	злâто - злáтан
дŇша - дŇшо!	грâње - грáна
рáдити - рâђен	стрâне - стрáна
срédити - срêђен	свђрка - свīрати
мīран - смђрен	глâве - глáва

3. ИНТОНАЦИЈА АКЦЕНТА

2. Од задатих ријечи изведите нове ријечи тако да се парови разликују по интонацији акцента:

зīма

Нáда

брáнити

грáдити

рâд

жћв

мâст

слћге

3. ИНТОНАЦИЈА АКЦЕНТА

• зīма	зћмски
• Нáда	Нâдо!
• брáнити	брâњен
• грáдити	грâђен
• рâд	рáдити
• жћв	жīвјети
• мâст	мáстан
• слíге	слћжити

3. ИНТОНАЦИЈА АКЦЕНТА

У ДОБРУ ЈЕ ЛАКО ДОБАР БЋТИ

- т|·чати - т|чао
- їздати - їздао
- жèна - жèно!
- нòсити - нòшен
- рèкао - рèкла
- вòда - вòду
- пїле - пїлетина
- кра̀сти - кра̀дљивац

3. ИНТОНАЦИЈ АКЦЕНТА

3. Који акценат имају следеће ријечи, краткоузлазни или краткосилазни?

ЛОПТА ЛЕПОТА МАЧКА КРАЉИЦА

ПРСТ ПЕСМА ВЕШТИНА ЛОВАЦ

ПРИЈАТЕЉИЦА ГРЕШКА ВРЛИНА УЛИЦА

ГРАДИЛИШТЕ ВОДА ЧЕЛО БРЗИНА

ОЛОВКА ПАПИР КУЋА

3. INTONASIJA AKSENTA

ЛЌПТА ЛЕПЌТА МЃЧКА КРЃЉИЦА

ПЌСТ ПЃСМА ВЕШЋИНА ЛЌВАЦ

ПРИЈАТЃЉИЦА ГРЃШКА ВРЉИНА ЊЛИЦА

ГРАДИЛИШТЕ ВЌДА ЧЃЛО БРЗЉНА

ЌЛОВКА ПАПИР КЊЋА

ПОРЕЂЕЊЕ АКЦЕНАТА

РЊКА

РЊКЕ

НҚГА

НИЈГЕ

НЕАКЦЕНТОВАНА ДУЖИНА

ФАКУЛТЕТ ТЕЛЕФОН

ФАКУЛТЕТ ТЕЛÈФОН

ФАКУЛТĒТ ТЕЛÈФŌН

НЕАКЦЕНТОВАНА ДУЖИНА

1. ДУЖИНА НЕМА ИНТОНАЦИЈУ
2. ЊЕНО МЈЕСТО ЈЕ ПОСЛИЈЕ АКЦЕНТА
3. МОЖЕ ДА СТОЈИ ИЗА БИЛО КОГ АКЦЕНТА:

- бѣлѣст
- њѣм
- лѣпѣње
- пѣмѣм

4. МОЖЕ ДА ИХ БУДЕ ЈЕДНА, ДВИЈЕ ИЛИ ТРИ :

- Млѣдѣ воле да иду у кафиће.
- У Београду има неколико нових мѣстквѣ.
- Прикупио је пуно нових пѣдѣтѣкѣ.

НЕАКЦЕНТОВАНА ДУЖИНА

- Разговараћу и са супругом и са супругом.
- Разговáраћу и са сјпругом и са сјпругом.
- Разговáраћу и са сјпругом и са сјпругōм.

НЕАКЦЕНТОВАНА ДУЖИНА

1. генитив множине сва три рода

пуно ПРОЗОРА̄, КЊИГА̄, СЛОВА̄

2. генитив јединице именица на –а

од НАТАШЕ̄, од ПРИЈАТЕЉИЦЕ̄, од ТАТЕ̄

3. инструментал јединице именица на –а

са НАТАШОМ̄, са ТАТОМ̄

4. одређени придјевски вид

ЦИН телефон / ЦИН] телефон

5. презент (осим моћи, хтети и јесам)

ЧИТАМ̄, ЧИТАШ̄, ЧИТА̄, ЧИТАМО̄, ЧИТАТЕ̄, ЧИТАЈ'н

6. компаратив и суперлатив

ЛЕПШ] / НАЈЛЕПШ] , ВАЖАН / НАЈВАЖНИЈ]

ПРАВИЛА АКЦЕНТОВАЊА

једносложне ријечи	о „			
двосложне ријечи	о „ \ /			
тросложне ријечи	о „ \ /	\ /		
четворосложне ријечи	о „ \ /	\ /	\ /	

ПРАВИЛА АКЦЕНТОВАЊА

1. Слушајте изговор, поштујете правила и акцентујте следеће ријечи:

град

хлеб

пас

леп

скуп

коњ

нос

врх

ПРАВИЛА АКЦЕНТОВАЊА

гра̑д

хле̑б

па̑с

ле̑п

скѣ̑п

ко̑нь

вѣ̑х

ПРАВИЛА АКЦЕНТОВАЊА

2. Слушајте изговор, поштујете правила и акцентујте следеће ријечи:

авион

становати

скулптура

пријатељица

огледало

књижевност

затворити

локомотива

ПРАВИЛА АКЦЕНТОВАЊА

авіон

станòвати

скульптїра

пријатèљица

оглèдало

књижéвност

затвòрити

локомотїва

ПРАВИЛА АКЦЕНТОВАЊА

3. Слушајте изговор, поштујете правила и акцентујте следеће ријечи:

ручак
прича
компас
природа
улица
извор
истина
устати
ауто
болест
брзо
настава

ПРАВИЛА АКЦЕНТОВАЊА

рѣчак

прѣча

кѡмпас

прїрода

ѣлица

їзвор

їстина

ѣстати

ауто

бѡлѣст

бїзо

настава

АКЦЕНАТСКЕ ЗАВРЗЛАМЕ

1. АКЦЕНАТСКИ ДУБЛЕТИ
2. ДВОАКЦЕНАТСКЕ РИЈЕЧИ
3. СИЛАЗНИ АКЦЕНТИ НА
УНУТРАШЊЕМ СЛОГУ

АКЦЕНАТСКИ ДУБЛЕТИ (И ТРИПЛЕТИ)

- нѐобичан / неòбичан
- дôћи / дóћи
- градòвима / гра̀довима
- мèне / мѐне
- жèлјмо / желїмо
- колїко / кòлико / кòлико
- ђђле / ђђле / ђђле

ДВОАКЦЕНАТСКЕ РИЈЕЧИ

1. СУПЕРЛАТИВИ

нâјјàсниј], нâјјефтїниј], нâјпaжљївији, нâјрàдијē
али: нâјвећ], нâјвиш], нâјбољ], нâјјач]

2. НАГЛАШЕНИ СУПЕРЛАТИВИ

пòнâјвàжнији, пòнâјстàрији

3. СЛОЖЕНИЦЕ ТИПА:

нáродноослобòдилачки, òтворенозèлен, тáмнозèлен

СИЛАЗНИ АКЦЕНТИ НА УНУТРАШЊЕМ СЛОГУ

а) РИЈЕЧИ СТРАНОГ ПОРИЈЕКЛА:

1. атентâтор → атèнтāтор
асистѐнт → асїстент
Јогослâвија → Југòслāвија
командǎнт → комàндант
телевћзија → телèв|зија

2. интересǎнтан → интересàнтан
дефинћција → дефинїција

СИЛАЗНИ АКЦЕНТИ НА УНУТРАШНЬЕМ СЛОГУ

б) СЛОЖЕНИЦЕ

1. СА ДВА АКЦЕНТА

òтвореноплâв, та́мносîв, назòвипрї́ятедь

2. СА ЈЕДНИМ АКЦЕНТОМ

купопрѝдаја, пољопрї́вредa, самоѝдбрана,
самопѝслуга

Андрић као изазов

- Од свега што човек у животном нагону подиже и гради, ништа није у мојим очима боље и вредније од мостова. Свачији и према сваком једнаки, корисни, подигнути увек смислено, на месту на коме се укрштава највећи број људских потреба, истрајнији су од других грађевина и не служе ничем што је тајно или зло.

Андрић као изазов

- Од свѣга што чїјвек у жївотнкм нѣгону пòдижѠ и грѣдї, нїшта нїје у мѣјїм òчима бїјљѠ и врѣднијѠ од мѣстквā. Они су вѣжнијї од кѣћѢ, свѣтијї од хрѣмквѢ. Свѣчијї и према свѣком јѣднѢки, кїјрисни, пѣдигнѣти ѣвѠк смїслено, на мѣсту на кїме се укїштѢвѢ нѣјвећї брїј љѣдскїх пїјтрѠбѢ, истрејнијї су од дрѣгїх грѣђевїнѢ и не слїжѠ нїчем што је тѣјно или злїј.

УМЈЕСТО КРАЈА

Горе горе горе горе, него што горе горе доле.

Гòре гòрē гõрē гõре него што гòре гòрē дõле.

Планине горе лошије горе него што планине горе доле.